

תוכן עניינים

מבוא.....	3
1.0 ערפאת כמנהיג מדיני.....	7
2.0 ערפאת כמנהיג ביטחוני.....	16
3.0 ערפאת כמנהיג כלכלי.....	19
דיון ומסקנות.....	22
ביבליוגרפיה.....	30

מבוא

עבודה זו, מתמקדת במנהיג יאסר ערפאת אשר הנהיג את ארגון אש"ף ברוב שנות קיומו. מטרתה, לבחון את הדרך בה נהג יאסר להוביל את הארגון לאורך השנים וכן באילו אסטרטגיות השתמש לשם כך.

הסיבה שמנהיג זה נבחר לשם כתיבת עבודה זו קשור בכך שהוא נזכר בתולדות ההיסטוריה כמנהיג משמעותי אשר חתר לשלום, יש אומרים שלאחר מותו, הוא קבר את הסיכויים לחתימת סכם כזה ולכן היה מעניין ללמוד על דרך פעולתו של מנהיג זה. ערפאת אחד האישים המוכרים ביותר בעולם במחצית השנייה של המאה ה-20, נכתבו עליו ספרים וביוגרפיות רבות, הוא נמצא דרך קבע במהדורת החדשות של תחנות הטלוויזיה ברחבי העולם, דמותו הפכה לאייקון, והוא זכה לכבוד הבין לאומי הרם ביותר כאשר קיבל בשנת 1994 את פרס נובל לשלום ביחד עם יצחק רבין ומשמעון פרס.

בחרתי במנהיג זה מאחר והוא מייצג לדעתי את הבעיה הפלסטינית מראשיתה, ולכן בדמותו הוא מגלם גם את פתרונה לבעיה הפלסטינית. בחקר דמותו, ניתן להבין נכונה את הבעיה והפתרון האפשרי לסכסוך המתמשך בין הפלסטינים לישראלים, אם אכן קיים פתרון. החידה הגלומה בדמותו, מייצגת גם את החידה הקיימת בפתרון הסכסוך, ולכן לדעתי חשוב להבין נכונה את דמותו השנויה במחלוקת של יאסר ערפאת, כיצד הנהיג את עמו, כיצד לקח החלטות, כיצד ראה את המהלכים המדיניים אל מול המהלכים הצבאיים ככלי לקידום האינטרסים הפלסטינים על מנת להבין נכונה את דמותו של האומה הפלסטינית. ככל אלו ועוד ינותחו בעבודה זו.

בעבודה זו ייחקרו השנים 1994-2004 בראי מנהיגותו של ערפאת, שנים אלו נבחרו מאחר ואחרי 1994 עברו מוסדות אש"ף בהנהגתו של יאסר ערפאת, למוסדות שכמעט לא עסקו בקידום האינטרסים הפלסטינים ברמה הפרטנית והלאומית, ועם זאת יאסר ערפאת שמר על עמדתו החזקה בקרב הציבור הפלסטיני, וגם בקרב העולם. תנועת אש"ף הייתה כל עולמו של יאסר ערפאת ושל אנשיו למשך עשרות שנים, נהפכה בשנים אלו לבובה ללא חוטים, וכהגדרתו של ריאסן אל חטיב ב-1995 – "כלפי חוץ היא נראת בסדר פחות או יותר, אבל למעשה אין בה רוח חיים" הייתה זו תוצאה ישירה של הסכם אוסלו, ובהדרגה, אש"ף כתנועה לאומית הלכה ושקעה, אך מנהיגותו של יאסר ערפאת לא שקעה איתו, אף על פי שקיבלה פנים שונות, ועם זאת מעמדו היה רם ובלתי מעורער בעם הפלסטיני וגם בדעת הקהל העולמית.¹ חידת ערפאת עומדת עדיין בפתחם של מחקרים רבים וגם בעבודת מחקר זו.

קורות חייו של יאסר ערפאת פרוסים על גבי מספר מקורות, בהם ספרים ומאמרים שנכתבו עליו. יאסר היה מנהיג שנחרט בימי ההיסטוריה ופעל רבות למען העם הפלסטיני. מוצאו ממצרים (נולד בקהיר) בשנת 1929, הוא בן לסוחר טקסטיל ממוצא עזתי. רוב שנות ילדותו עברו עליו בקהיר עם בבית אביו (נתון שהוא ניסה להסתיר בחייו, בעיקר את מוצאו של אביו). בילדותו ביקר מספר פעמים בירושלים אך לא חי בארץ. כששאלו אותו, היה עונה לעיתים שנולד בירושלים העתיקה ולעיתים היה מיחס לעצמו את עזה כמקום הולדתו וטען שבגיל 4 לאחר מות אמו, עבר לגור בירושלים אצל קרובי משפחתו בקרבה לכותל המערבי. האמור לעיל, שמקורו בטיעונים שקריים כמובן, היווה ליאסר צידוק למלחמה שלו למען הטרגדיה הפלסטינית.²

¹ אפרים קארש, "אסטרטגיית- על של ערפאת", **נתיב: כתב עת למחשבה מדינית, חברה ותרבות**, 2004, 17(100), עמ' 22. (להלן: קארש, **אסטרטגיית**)

² אפרים קארש, **ערפאת האיש ומלחמתו בישראל**, ספרית מעריב, 2004 תל-אביב, עמ' 17-18 (להלן: קארש, **ערפאת האיש**).

ערפאת למד באקדמיה בקהיר בפקולטה להנדסת מכונות ובשנת 1957, עזב ועבר להתגורר בכווית. שם עסק בהנדסה ובשנת 1959 הקים ביחד עם עוד ארבעה פלסטינים את ארגון הפת"ח שכלל את חרכת תחריר פלסטין והתנועה לשחרור פלסטין. מאוחר יותר, בשנת 1969 נבחר ערפאת לשמש יו"ר הוועד הפועל של ארגון אש"ף ובשנת 1974 כבר אימץ את אסטרטגיית השלבים שהתבססה על חיסולה של מדינת ישראל תוך כדי ביצוע של מספר שלבים בניגוד לגישה הדוגלת במכה צבאית אחת חזקה. על אף פי מאבקו המזוין של הארגון תחת הנהגתו בישראל, זכה ערפאת בשנה זו בהישג תעמולתי בו הוכר הארגון על ידי האו"ם כנציג הבלעדי של העם הפלסטיני.³

ערפאת ייצר ושימר את מיתוס "מיסטר פלסטין" ודבר זה היה טבוע במנהיגותו. יאסר ערפאת לא היה מנהיג כריזמטי בלשון המעטה, ודמותו הייתה לעיתים חומר לבדיחות רבות (בשנים הנחקרות), הוא לא זכה לאישיות מחשמלת, סוחפת, ובני שיחו לא יצאו נפעמים משיחה עימו, הפוך מכך. גם בקרב בני עמו והיועצים הקרובים לו לא הייתה אהבה אמתית וכנה כלפי יאסר ערפאת. רבים מהם התקשו לקבל את יכולות הניסוח, הקללות הגסות שלו ואת התעלולים והמניפולציה האופיינית לו, לא רק כלפי יריביו, אלא גם כלפי מקורביו.

לדימויו של ערפאת כמיתוס לאומי פלסטיני הייתה מטרה ברורה, והוא טופח על ידו ועל ידי סביבתו כמוקד של גיוס לפעולה פוליטית ומדינית. מיתוס זה לא היה בהכרח שקר, אלא בנוי על יסודות עובדתיים שזכו לעיבוד קל, שיפור וחיזוק הצביון הפלסטיני של ערפאת. הביוגרפיה שהוצגה של יאסר ערפאת הייתה שנויה במחלוקת, אך תכונותיו ופעולותיו של יאסר ערפאת גויסו לקידום המטרה הפלסטינית. האמונה החזקה בקרב ההנהגה הפלסטינית בדבר צדקתו של מיתוס "מיסטר פלסטין" יצרה תחושה של עליונות מוסרית. ערפאת ייצג במנהיגותו של המהפכה הפלסטינית, כמו שצלאח אל-א-דין ייצג את שחרורה של ירושלים משלטון זר. ערפאת היה נציגה ומובילה של המהפכה הפלסטינית, ולכן זכה לקבל במה גם אל מול מדינה יהודית שקמה על רקע של שואה.⁴

ערפאת גייס לצידו את מיתוס הקורבן, ובכך גייס לצדו את שואת היהודים – "עכשיו אנחנו הקורבן", בתארו את מותם של ילדים ונשים במחנות הפליטים. מיתוס הקורבן גויס על מנת ליצור רגשות אשם בקרב הקהילה הערבית והבינלאומית. מנהיגותו הייתה ידוע בכך שהוא עושה שימוש במיתוסים על מנת לקדם אינטרסים, והוא לא הסס להשתמש "בפרות קדושות" כמו שואת היהודים, על מנת להמחיש את גודל הבעיה של העם הפלסטיני.⁵

בראייה היסטורית כוללת, מיתוס ערפאת כ"מיסטר פלסטין" ומיתוס "הקורבן" הפלסטיני נחל הצלחה כבירה. המנהיג והבעיה קנו להם מעמד בין לאומי רב עוצמה. אש"ף בראשותו של ערפאת זכה להכרה של יותר מ-120 מדינות – הישג חסר תקדים לתנועה לאומית חסרת טרטוריה. גם אם לעיתים, דמותו של ערפאת הצטיירה כדמות

³ דני רובינשטיין, **ערפאת - דיוקן**, זמורה-ביתן, לוד, 2001, עמ' 26 (להלן: רובינשטיין, **ערפאת**).

⁴ שם, עמ' 135-136.

⁵ Efraim, Karsh. **Arafat's War: The Man and His Battle for Israeli Conquest**, Grove Press, New York 2003. Pg 102 (see: Karsh, **Arafat's War**).